

Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van [datum] houdende nadere tijdelijke regels voor experimenten met nieuwe stembiljetten (Tijdelijke experimentenregeling nieuwe stembiljetten)

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Gelet op de artikelen 3, vierde lid, 5, 8, vijfde lid en 12, eerste lid, van het Tijdelijk experimentenbesluit nieuwe stembiljetten;

Besluit:

Artikel 1. Modellen

1. Als de modellen, bedoeld in het Tijdelijk experimentenbesluit nieuwe stembiljetten, worden de modellen vastgesteld die in de bijlage bij deze regeling zijn opgenomen.
2. De tekst van de modellen in de bijlage bij artikel 1 van deze regeling kan redactioneel worden aangepast voor een specifieke doelgroep of voor de digitale toepassing, indien dat de leesbaarheid of doelmatigheid van het model ten goede komt.

Artikel 2. Inrichting van het stembokje

1. Onverminderd het bepaalde in artikel J 5 van het Kiesbesluit wordt het overzicht van de kandidaten op de lessenaar bevestigd.
2. Het overzicht van de kandidaten ligt centraal uitgelijnd tegen de achterwand van het stembokje dan wel een ondoorzichtig deel van een wand van het stemlokaal. De vouwlijn van het overzicht van de kandidaten loopt evenwijdig aan de achterzijde van het stembokje.

Artikel 3. Inwerkingtreding en vervallenverklaring

1. Deze regeling treedt in werking met ingang van 1 april 2024.
2. Deze regeling vervalt op het moment dat de Tijdelijke experimentenwet nieuwe stembiljetten vervalt.

Artikel 4. Citeertitel

Deze regeling wordt aangehaald als: Tijdelijke experimentenregeling nieuwe stembiljetten.

Deze regeling zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

H.M. de Jonge

Bijlage

Model 3. Stembiljet

[Model 3]

Model 5-1. Overzicht van de kandidaten, geordend per lijst

[Model 5-1]

Model 5-2. Handleiding voor de kiezer

[Model 5-2]

Model 10-1. Proces-verbaal van een stembureau bij een experiment met een nieuw stembiljet

[Model 10-1]

Model 10-2. Proces-verbaal van een stembureau bij een experiment met een nieuw stembiljet in een gemeente waar een centrale stemopneming wordt verricht.

[Model 10-2]

Model 11. Corrigendum bij het proces-verbaal van een stembureau bij een experiment met een nieuw stembiljet.

[Model 11]

Model 13-1 Proces-verbaal van een gemeentelijk stembureau bij een experiment met een nieuw stembiljet

[Model 13-1]

Model 13-2. Proces-verbaal van een gemeentelijk stembureau bij een experiment met een nieuw stembiljet in een gemeente waar een centrale stemopneming wordt verricht

[model 13-2]

Model 17. Verzoek tot registratie van een logo

[Model 17]

Toelichting

Op basis van de Tijdelijke experimentenwet nieuwe stembiljetten¹ is het mogelijk om bij een verkiezing te experimenteren met een nieuw model voor het stembiljet. De uitwerking van de inrichting van deze experimenten staat in het Tijdelijke experimentenbesluit nieuwe stembiljetten.² Daarin zijn grondslagen opgenomen om bij ministeriële regeling nadere regels te stellen voor de inrichting van het stemlokaal en om een aantal van de Kiesregeling afwijkende modellen vast te stellen. Dat gebeurt middels deze Tijdelijke experimentenregeling nieuwe stembiljetten.

Nadere regels inrichting stemlokaal

In aanvulling op de in artikel J 5 van het Kiesbesluit opgenomen eisen ten aanzien van het stemhokje, is in deze bepaling geregeld dat zich in ieder stemhokje een overzicht van de kandidaten als bedoeld in artikel 5, eerste lid, van het Tijdelijke experimentenbesluit nieuwe stembiljetten bevindt. Het Overzicht van kandidaten wordt bevestigd op de lessenaar van het stemhokje. De vouwlijn van het Overzicht van kandidaten ligt tegen de achterkant van het stemhokje. Op die wijze moet de kiezer tijdens het bladeren zelf de bladzijden van het overzicht van kandidaten vasthouden en kan deze niet opgevouwen laten liggen. De pagina's zullen na het loslaten op die manier weer vanzelf terugvallen. Op die manier wordt voorkomen dat de volgende kiezer kan zien op welke partij de vorige kiezer heeft gestemd, waardoor alsnog het stemgeheim in het geding zou komen. Het Overzicht van de kandidaten wordt in het midden van de lessenaar bevestigd zodat aan beide zijden een ongeveer even grote ruimte overblijft voor het stembiljet. Daarmee is heeft zowel de linkshandige als de rechtshandige kiezer genoeg ruimte om het stembiljet neer te leggen en in het overzicht van kandidaten te bladeren.

Modellen

In deze regeling wordt een model voor het stembiljet (model 3) en het bijbehorende Overzicht van de kandidaten (model 5-1) vastgesteld. Met deze modellen wordt verdere invulling gegeven aan de manier waarop het stembiljet en het Overzicht van de kandidaten moet worden vormgegeven. De achtergrond van de ontwikkeling van de vormgeving van het stembiljet en het bijbehorende Overzicht van kandidaten is te vinden in de memorie van toelichting bij de Tijdelijke experimentenwet nieuwe stembiljetten³ en de nota van toelichting bij het Tijdelijke experimentenbesluit nieuwe stembiljetten.⁴

Het stembureau oordeelt over de geldigheid van elke uitgebrachte stem. Dit is geregeld in artikel N 8, eerste lid, van de Kieswet. Voor het reguliere verkiezingsproces is in artikel N 7, tweede en derde lid, van de Kieswet vastgelegd wanneer een stem ongeldig is. Op grond van artikel N 6, tweede lid, onder b, van de Kieswet houdt het stembureau ook bij hoeveel stemmen het ongeldig verklaart. Maar de reden van ongeldigverklaring wordt normaliter niet opgenomen in het proces-verbaal. Bij experimenten op basis van de Tijdelijke experimentenwet nieuwe stembiljetten is dit anders. Bij experimenten met een nieuw model stembiljet wordt de geldigheid van het stembiljet door het stembureau bepaald op basis van artikel 9 van het Tijdelijk experimentenbesluit nieuwe stembiljetten. Daarnaast is in artikel 10 van het Tijdelijk experimentenbesluit geregeld dat het stembureau in zijn proces-verbaal moet bijhouden waarom het een stembiljet ongeldig verklaart. Daarom wordt in deze regeling een proces-verbaal van het stembureau bij experimenten met nieuwe stembiljetten vastgesteld (model 10-1 en 10-2). Het aantal ongeldige stemmen en de redenen van ongeldigheid zijn immers een van de evaluatiecriteria. Het opnemen van de redenen voor ongeldigheid in het proces-verbaal is de aangewezen methode om de redenen inzichtelijk te maken. Het wordt ook mogelijk om in het corrigendum bij het proces-verbaal van een stembureau (model 11) de redenen voor ongeldigheid te corrigeren. Dit zodat er bij het aanbrengen van een correcties later geen onduidelijkheid kan ontstaan over het precieze aantal ongeldige stemmen en de reden daarvoor. De aantallen per stembureau worden vervolgens opgeteld door het gemeentelijk stembureau en vermeld op het proces-verbaal (model 13-1 of model 13-2). Het is niet mogelijk om voor de eerste experimenten bij de Europees Parlementsverkiezing in 2024 de ondersteunende software verkiezingen aan te passen om dit gegeven mee te nemen. Er is onvoldoende tijd voor de Kiesraad om deze aanpassing in de software nog tijdig te kunnen

¹ Staatsblad 2022, nr. 261.

² **PM**

³ Kamerstukken II 2019/20, 35455, nr. 3.

⁴ **PM**

implementeren. Daarom is ervoor gekozen vooralsnog de in de Kiesregeling vastgestelde modellen in deze regeling over te nemen en aan te vullen met een extra bijlage. De redenen voor ongeldigheid worden in deze bijlage bij het proces-verbaal genoteerd. Op die manier kan er geen verwarring ontstaan bij de invoerders van de Ondersteunende Software Verkiezingen (OSV) en kan deze bijlage bij de invoer worden overgeslagen. De elektronische bestanden die met de software worden gegenereerd zullen deze gegevens dus niet bevatten. Het opnemen van de reden(en) dat stemmen ongeldig zijn verklaard in een bijlage bij het proces-verbaal, leidt ertoe dat deze aantallen desondanks toch online worden gepubliceerd. Zie artikel 33, eerste lid, van de Kieswet. Op die wijze is het voor iedereen te raadplegen.

Er is voor gekozen om de redenen van ongeldigheid niet op te nemen op de processen-verbaal van het hoofdstembureau en centraal stembureau, omdat deze gegevens verder geen rol spelen bij de uitslagvaststelling van de desbetreffende verkiezing. Daarnaast is deze informatie enkel bekend over de stemming in gemeenten die deelnemen aan het experiment met een nieuw stembiljet. In andere gemeenten wordt, zoals hierboven al is aangegeven, niet bijgehouden om welke reden een stem ongeldig wordt verklaard. Daarom kunnen het hoofdstembureau en het centraal stembureau deze gegevens niet altijd cumuleren. In de meeste gevallen zullen de processen-verbaal van het hoofdstembureau en het centraal stembureau immers gebaseerd zijn op resultaten van de stemopneming in zowel gemeenten waarin met het huidige stembiljet is gestemd als gemeenten waar een experiment met het nieuwe stembiljet is gehouden. Het enkel optellen van de redenen van ongeldigheid van gemeenten die deelnemen aan een experiment met een nieuw stembiljet zou een irrelevant gegeven en een vertekend beeld geven.

Op het nieuwe stembiljet kunnen logo's van politieke partijen worden afgebeeld. Voor landelijke politieke partijen bestaat al langer de mogelijkheid om hun logo te laten registreren met het oog op Tweede Kamerverkiezingen en Europees Parlementsverkiezingen. Dat kon eerst op basis van de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming en sinds 1 oktober 2022 op basis van artikel G 1a van de Kieswet. Op dit moment worden die logo's alleen gebruikt op het stembiljet voor kiezers buiten Nederland, maar als er experimenten plaatsvinden op basis van de Tijdelijke experimentenwet nieuwe stembiljetten kunnen die logo's ook daarvoor worden gebruikt. Ook als het een decentrale verkiezing betreft. Op grond van artikel 10 van de Tijdelijke experimentenwet nieuwe stembiljetten hebben deze logo's immers, net als de geregistreerde aanduidingen, doorwerking. Voor decentrale politieke partijen geldt dat als een gemeente is aangewezen als een gemeente waar een experiment wordt gehouden bij een decentrale verkiezing, zij met model 17 een verzoek moeten doen bij het centraal stembureau om een logo te registreren. Dat logo wordt naast de aanduiding op het stembiljet vermeld. Voorts bevat deze regeling ook een voor de experimenten geschikt model van de kiezershandleiding die in het stemhokje hangt. In dit model 5-2 zijn de afbeeldingen in overeenstemming gebracht met de vormgeving van het nieuwe stembiljet. Ook is een uitleg toegevoegd over de wijze waarop een geldige stem kan worden uitgebracht op dit stembiljet.

Artikelsgewijs deel

Artikel 1

Artikel 1 is geïnspireerd op artikel 1 van de Kiesregeling. De modellen behorend bij de Tijdelijke experimentenregeling nieuwe stembiljetten zijn opgenomen in de bijlage bij deze regeling. In de Kiesregeling is in het opschrift van elk model een verwijzing terug te vinden naar het artikel in de Kieswet waar het model op is gebaseerd. In deze regeling is hetzelfde gedaan. Op deze manier zijn modellen gemakkelijker te vinden.

Artikel 2

Het Overzicht van kandidaten wordt op de lessenaar bevestigd. Het ligt dus niet los. Ook een bevestiging aan een metalen koortje is onvoldoende, omdat het overzicht dan niet ten alle tijden daadwerkelijk «op» de lessenaar ligt. In het tweede lid is verduidelijkt waar het Overzicht van kandidaten op de lessenaar moet worden bevestigd. Het ligt gecentreerd aan de achterzijde van de lessenaar tegen de achterwand aan. Links en rechts van het overzicht van de kandidaten moet ongeveer evenveel ruimte zijn op de lessenaar. De vouwlijn van het overzicht loopt evenwijdig aan

de achterzijde van het stemhokje. Bij het bladeren door het overzicht, beweegt een kiezer elke volgende pagina dus steeds richting de achterwand van het stemhokje (en daarmee naar boven). Laat de kiezer de pagina los, dan zorgt de zwaartekracht ervoor dat het overzicht van de kandidaten dichtvalt. Op deze manier is het stemgeheim van de kiezer gewaarborgd.

Artikel 3

In het eerste lid is het moment van inwerkingtreding van deze regeling geregeld. Deze regeling treedt in werking op 1 april 2024. Op grond van aanwijzing 4.17, derde lid, onder b, van de Aanwijzingen voor de Regelgeving is dit een van de vaste verandermomenten. Inwerkingtreding op deze datum is noodzakelijk om experimenten te kunnen houden bij de verkiezing van de voor Nederland te kiezen leden van het Europees Parlement. De stemming voor die verkiezing zal op donderdag 6 juni 2024. Net als het Tijdelijke experimentenbesluit nieuwe stembiljetten vervalt ook de onderhavige regeling op het moment dat de Tijdelijke experimentenwet nieuwe stembiljetten vervalt. Dit is geregeld in het tweede lid.

Artikel 4

Deze bepaling bevat een citeertitel.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

H.M. de Jonge